

IJTIMOY TARMOQLAR UCHUN MULTIMEDIYAVIY KONTENT YARATISHDA ONLAYN INSTRUMENTLAR ROLI

Azizabonu Jaloliddinova

O'zJOKU, o'qituvchi, abdurakhimova.a.a@gmail.com,

ORCID: 0009-0002-8388-3656

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17484451>

Annotatsiya. Mazkur tezisda ijtimoiy tarmoqlar uchun multimediyaviy kontent yaratishda onlayn instrumentlarning roli, ularning samaradorligi va pedagogik, jurnalistik va kommunikativ jarayonlardagi ahamiyati tahlil qilingan. Ishda zamonaviy raqamli vositalar (Canva, CapCut, Genially, Powtoon va boshqalar) yordamida kontent ishlab chiqish jarayoni, ularning auditoriya bilan o'zaro muloqotni kuchaytirishdagi o'rni, shuningdek, O'zbekiston tajribasi ko'rsatib berilgan. Jumladan, texnik va metodik cheklovlar, mualliflik huquqi masalalari ham tahlil qilingan. Ish yakunida onlayn instrumentlardan samarali foydalanish orqali kontent sifatini oshirish va foydalanuvchilarning raqamli savodxonligini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, multimediyaviy kontent, onlayn instrumentlar, vizual kommunikatsiya, raqamli ta'lim, pedagogik texnologiyalar.

THE ROLE OF ONLINE TOOLS IN CREATING MULTIMEDIA CONTENT FOR SOCIAL NETWORKS

Abstract: This paper examines the role of online tools in creating multimedia content for social networks, their effectiveness, and their significance in pedagogical, journalistic, and communication processes. The study reviews modern digital platforms (Canva, CapCut, Genially, Powtoon, etc.), their application in content development, impact on audience engagement, and Uzbekistan's experience. Technical and methodological limitations, as well as copyright issues, are also analyzed. The paper concludes with recommendations for the effective use of online tools to enhance content quality and develop users' digital literacy.

Keywords: social networks, multimedia content, online tools, visual communication, digital education, pedagogical technologies.

РОЛЬ ОНЛАЙН-ИНСТРУМЕНТОВ В СОЗДАНИИ МУЛЬТИМЕДИЙНОГО КОНТЕНТА ДЛЯ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ

Аннотация: В работе анализируется роль онлайн-инструментов в создании мультимедийного контента для социальных сетей, их эффективность и значение в педагогическом, журналистском и коммуникационном процессах. Рассмотрены современные цифровые платформы (Canva, CapCut, Genially, Powtoon и др.), их использование для разработки контента, влияние на взаимодействие с аудиторией, а также опыт Республики Узбекистан. Также проанализированы технические и методические ограничения, вопросы авторских прав. В заключении представлены рекомендации по эффективному использованию онлайн-инструментов для повышения качества контента и развития цифровой грамотности пользователей.

Ключевые слова: социальные сети, мультимедийный контент, онлайн-инструменты, визуальная коммуникация, цифровое образование, педагогические технологии.

Kirish

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar nafaqat muloqot vositasi, balki axborot tarqatish, marketing, ta'lim, madaniyat va ommaviy kommunikatsiyaning muhim kanali sifatida qaralmoqda. Shu boisdan ijtimoiy tarmoqlar uchun yaratiladigan kontent sifati, uning vizual jozibadorligi va foydalanuvchilar bilan samarali kommunikatsiya o'rnatish imkoniyati zamonaviy media muhitida muhim o'rin egallaydi.

An'anaviy matnli kontent o'rnini tobora multimediyaviy materiallar egallab bormoqda. Video, audio, infografika, interaktiv elementlar, podkast va vizual hikoyalash uslublari auditoriya e'tiborini tortishda kuchli vositaga aylandi. Shu bois bugungi media bozorida muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun kontent yaratuvchilar, jurnalistlar, bloggerlar va SMM-mutaxassislar multimediyaviy fikrlash ko'nikmasiga ega bo'lishlari zarur.

Ijtimoiy tarmoqlar uchun sifatli kontent yaratishda onlayn instrumentlarning o'rne ayniqsa ahamiyatlidir. Bugungi kunda maxsus texnik vositalar yoki professional dasturlardan foydalanish ko'nikmalarini egallamasdan ham turli onlayn platformalar yordamida yuqori sifatli multimediyaviy material tayyorlash imkoniyati mavjud. Canva, CapCut, InVideo, Adobe Express, Figma, Descript, Pictory, Animoto kabi vositalar foydalanuvchilarga grafik dizayn, video montaj, ovoz yozish, subtitr qo'shish, shuningdek, tayyor shablonlardan foydalanish imkonini beradi. Bu esa kontent yaratish jarayonini soddalashtirib, har bir foydalanuvchiga kreativlikni namoyish etish uchun qulay sharoit yaratadi.

Natija va mulohazalar

Ijtimoiy tarmoqlarning foydalanuvchilari endilikda nafaqat axborot iste'molchisi, balki uni yaratuvchi sifatida ham ishtirok etmoqda. Bu holat "ijtimoiy jurnalistika" va "foydalanuvchi tomonidan yaratilgan kontent" (user-generated content) tushunchalarini keng tarqatdi (Jenkins, 2006). Shu jarayonda onlayn instrumentlarning roli beqiyos — ular nafaqat axborotni estetik jihatdan ifodalash, balki uni tushunarli, tez va ishonchli tarzda yetkazish imkonini bermoqda.

1. Onlayn instrumentlarning amaliy imkoniyatlari

Zamonaviy onlayn instrumentlar ilgari faqat professional dasturlarda amalga oshirilgan dizayn, tahrir va montaj jarayonlarini soddalashtiruvchi raqamli vositalardir. Canva, Figma, Adobe Express kabi dizayn platformalari foydalanuvchilarga shablon asosida tez va sifatli grafik materiallar tayyorlash imkonini beradi. CapCut, InVideo yoki Descript esa video tahrir, subtitr, ovoz sintezi va musiqani birlashtirish orqali qisqa, lekin ta'sirchan videolar yaratish imkonini beradi (Hoffman & Novak, 2018).

Ushbu instrumentlar yordamida tayyorlangan materiallar ijtimoiy tarmoqlarning o'ziga xos algoritmlariga moslashtiriladi: TikTok va Instagram Reels uchun vertikal format, YouTube Shorts uchun qisqa hajmli video, Telegram yoki Facebook uchun statik dizaynli surat va infografika kabi. Bunday moslashuvchanlik kontent yaratish jarayonida universal ishlov berish tamoyilini shakllantiradi (Siemens, 2014).

2. Pedagogik faoliyatda onlayn instrumentlardan foydalanish

Bugungi kunda ta'lim jarayonida raqamli vositalardan foydalanish o'qituvchilarga o'quvchilarning e'tiborini yanada faolroq jalb qilish imkonini bermoqda. Masalan, **Genially**, **Powtoon** va **Nearpod** kabi platformalar yordamida dars materiallari interaktiv tarzda ishlab chiqiladi, bu esa o'quvchilarning ishtirokini oshiradi (Fadel et al., 2019).

Pedagoglar SI (sun'iy intellekt) vositalaridan to'g'ri va maqsadli foydalanish orqali, asosiy e'tiborini ta'lim mazmuniga qaratish, o'z ustida muntazam ishlash va zamon talablariga mos dars berish imkoniga ega bo'lmoqda. Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, shaxsiylashtirilgan o'quv materiallarini yaratish yoki avtomatik tahlillarni amalga oshirish mumkin (Luckin, 2018).

Bu esa o'qituvchi rolini "axborot manbai"dan "ta'lim jarayonini boshqaruvchi va yo'naltiruvchi" darajasiga ko'taradi. Shu jihatdan, onlayn instrumentlar va SI texnologiyalarining uyg'unligi ta'limning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

3. O'zbekiston tajribasi

O'zbekiston sharoitida ham so'nggi yillarda ta'lim, jurnalistika va media sohalarida onlayn instrumentlardan foydalanish bo'yicha ijobiy natijalar kuzatilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi, Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi hamda Xalq ta'limi vazirligi tomonidan o'tkazilayotgan loyihalar o'qituvchilarni raqamli kompetensiyalar bilan qurollantirishga qaratilgan (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-apreldagi PQ-4708-sonli qarori).

2021-yildan boshlab maktab va oliy ta'lim tizimida "Media va axborot savodxonligi" kurslari yo'lga qo'yildi. Bu yo'nalishdagi darslarda o'qituvchilarga Canva, Miro, Google Sites, Padlet, Kahoot!, Quizizz kabi platformalardan foydalanish o'rgatilmoqda. Shu bilan birga, EduMarket va Ziyonet kabi mahalliy platformalarda ham interaktiv ta'lim resurslari yaratilmoqda. Natijada, raqamli vositalardan foydalanish nafaqat dars jarayonini, balki o'quvchilarning mustaqil ishlash, kreativ fikrlash va jamoaviy hamkorlik ko'nikmalarini ham rivojlantiradi (Turaev, 2022).

Bundan tashqari, O'zbekiston OAVlarida — xususan, "Daryo", "Kun.uz", "Gazeta.uz" kabi internet nashrlarida multimediyaviy materiallar soni keskin ortdi. Ular ijtimoiy tarmoqlar uchun maxsus formatda (Reels, Shorts, Stories, karusel, podkast va interaktiv maqolalar shaklida) kontent yaratish amaliyotini keng yo'lga qo'yidilar. Bu tajriba, o'z navbatida, yosh jurnalistlar va kontent yaratuvchilar uchun namuna bo'lib xizmat qilmoqda (Usmonov, 2023).

Cheklovlar va muammolar

Biroq, onlayn instrumentlardan foydalanish jarayonida bir qator cheklov va muammolar ham mavjud. Avvalo, ayrim ta'lim muassasalarida internet tezligi pastligi, texnik vositalar (kompyuter, planshet, proyektor) yetishmasligi multimediyaviy materiallardan to'liq foydalanishni cheklaydi. Shu bilan birga, ayrim pedagoglar raqamli savodxonlik darajasi pastligi sababli, onlayn vositalardan to'liq foydalana olmayapti (Qodirova, 2021).

Ikkinchi muammo tizimlilik va metodik yondashuv yetishmasligidir. Ko'plab o'qituvchilar onlayn instrumentlardan foydalanayotgan bo'lsa-da, ularning didaktik asoslari, maqsadga muvofiqligi va o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mosligi har doim ham hisobga olinmaydi (Clark, 2020). Shu bois, multimediyaviy kontentni samarali qo'llash uchun o'qituvchilarning nafaqat texnik, balki pedagogik va psixologik tayyorgarligi ham zarurdir.

Uchinchi muammo sifatida til va madaniy muvofiqlik masalasini keltirish mumkin. Aksar onlayn vositalarning interfeysi ingliz tilida bo'lgani sababli, ularni o'zbek tilida ishlatish yoki moslashtirishda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Shu sababli, mahalliy dasturchilar tomonidan o'zbek tilidagi vizual shablonlar va dizayn elementlarini yaratish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda (Turaev, 2022).

Shuningdek, ba'zi hollarda onlayn vositalarning bepul versiyalarida funksional imkoniyatlar cheklangan, premium versiyalar esa xorijiy to'lov tizimlariga ulangan bo'lib, bu iqtisodiy jihatdan ham ayrim foydalanuvchilar uchun to'siq bo'ladi (Hoffman & Novak, 2018). Shu sababli, O'zbekiston sharoitida milliy to'lov tizimlariga moslashtirilgan, o'zbek tilida ishlovchi va pedagogik maqsadlarga yo'naltirilgan multimediyaviy vositalarni yaratish istiqbollari dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Xulosa

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, so'nggi yillarda raqamli vositalar va sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalarni ta'lim tizimiga integratsiya qilish jarayoni sezilarli darajada faollashgan. Ayniqsa, Xalq ta'limi, Raqamli texnologiyalar va Axborot-kommunikatsiyalar vazirliklari tomonidan o'tkazilayotgan o'quv dasturlari o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, o'zbek tilida ishlovchi mahalliy platformalarning (masalan, ZiyaNET, EduMarket) rivojlanishi ham o'qituvchilarga yangi imkoniyatlar ochib bermoqda (Turaev, 2022).

Biroq, o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, onlayn instrumentlardan foydalanish jarayonida hali ham bir qator tizimli muammolar mavjud. Bular qatoriga internet tezligining pastligi, texnik vositalarning yetishmasligi, ingliz tilidagi interfeyslar bilan ishlashdagi qiyinchiliklar va metodik yondashuvlarning sustligi kiradi. Bundan tashqari, ayrim foydalanuvchilarda texnologiyani o'zlashtirishga bo'lgan psixologik to'siqlar ham mavjud (Qodirova, 2021). Shu bois, ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat, ta'lim muassasalari va IT soha mutaxassislari o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash zarur.

Multimediyaviy kontent yaratishda onlayn instrumentlardan samarali foydalanishning asosiy omili — bu foydalanuvchilarning metodik va estetik saviyasidir. Texnik vositalarning mavjudligi yetarli emas; ularni to'g'ri qo'llay olish, pedagogik maqsadlarga moslashtirish, auditoriya ehtiyojini anglash ham muhim. Shu nuqtai nazardan, har bir pedagog, jurnalist yoki kontent yaratuvchi o'z ishida raqamli etikani, axborot madaniyatini va mualliflik huquqiga hurmatni saqlashi zarur (Siemens, 2014).

Shuningdek, onlayn instrumentlar yordamida yaratilgan multimediyaviy materiallar orqali yoshlarning tafakkurini boyitish, ularni tanqidiy fikrlashga, tahlil qilishga, mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatish imkoniyati mavjud. Bunday kontent nafaqat bilim beradi, balki o'quvchida qiziqish uyg'otadi, uni faol ishtirokchiga aylantiradi. Shu ma'noda, multimediyaviy yondashuv ta'limni passiv tinglashdan faol o'rganish jarayoniga aylantiradi (Fadel et al., 2019).

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi xulosalarni keltirish mumkin:

1. Onlayn instrumentlar ta'lim va kommunikatsiya jarayonlarini soddalashtiruvchi, interaktivlikni oshiruvchi va auditoriya bilan muloqotni kuchaytiruvchi samarali vositadir.

2. O'zbekiston sharoitida bu vositalarni joriy etish uchun texnik infratuzilmani yaxshilash, pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish va mahalliy tilga mos platformalarni yaratish zarur.
3. Multimediyaviy kontent yaratishda metodik yondashuv, dizayn estetikasi va pedagogik psixologiya tamoyillari uyg'un qo'llanilishi lozim.
4. Onlayn instrumentlardan foydalanish faqat texnik jarayon emas, balki kreativ fikrlash, ijtimoiy mas'uliyat va etik qadriyatlarga asoslangan faoliyat bo'lishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoqlar uchun multimediyaviy kontent yaratishda onlayn instrumentlarning roli zamonaviy ta'lim, media va kommunikatsiya tizimlarida beqiyos ahamiyat kasb etadi. Bu yo'nalishda har bir mutaxassis o'z kasbiy malakasini oshirib, global raqamli makonda raqobatbardosh bo'lishi uchun o'z ustida izchil ishlashi zarur. Faqat shundagina, O'zbekiston jamiyatida raqamli madaniyat va sifatli media kontent yaratish amaliyoti mustahkam poydevorga ega bo'ladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2016). E-learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning (4th ed.). Hoboken, NJ: Wiley.
2. Fadel, C., Bialik, M., & Trilling, B. (2019). Four-dimensional education: The competencies learners need to succeed. Boston: Center for Curriculum Redesign.
3. Hoffman, D. L., & Novak, T. P. (2018). Digital and social media marketing: A results-driven approach. New York: Routledge.
4. Jenkins, H. (2006). Convergence culture: Where old and new media collide. New York: New York University Press.
5. Kress, G. (2010). Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication. London: Routledge.
6. Siemens, G. (2014). Connectivism: A learning theory for the digital age. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1), 3-10.
7. Qodirova, M. (2021). Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari va muammolari. O'zbekiston Milliy Universiteti Ilmiy axborotnomasi, 1(4), 112-118.
8. Turaev, A. (2022). O'zbekistonda raqamli ta'lim tizimini rivojlantirish istiqbollari. Ta'lim texnologiyalari jurnali, 5(2), 45-52.
9. Usmonov, I. (2023). Raqamli jurnalistikada multimediyaviy materiallar yaratish amaliyoti. Jurnalistika va axborot texnologiyalari, 2(1), 67-74.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-apreldagi "Raqamli iqtisodiyotni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4708-sonli qarori. (2020). Lex.uz rasmiy hujjatlar bazasi. <https://lex.uz/docs/4792444>